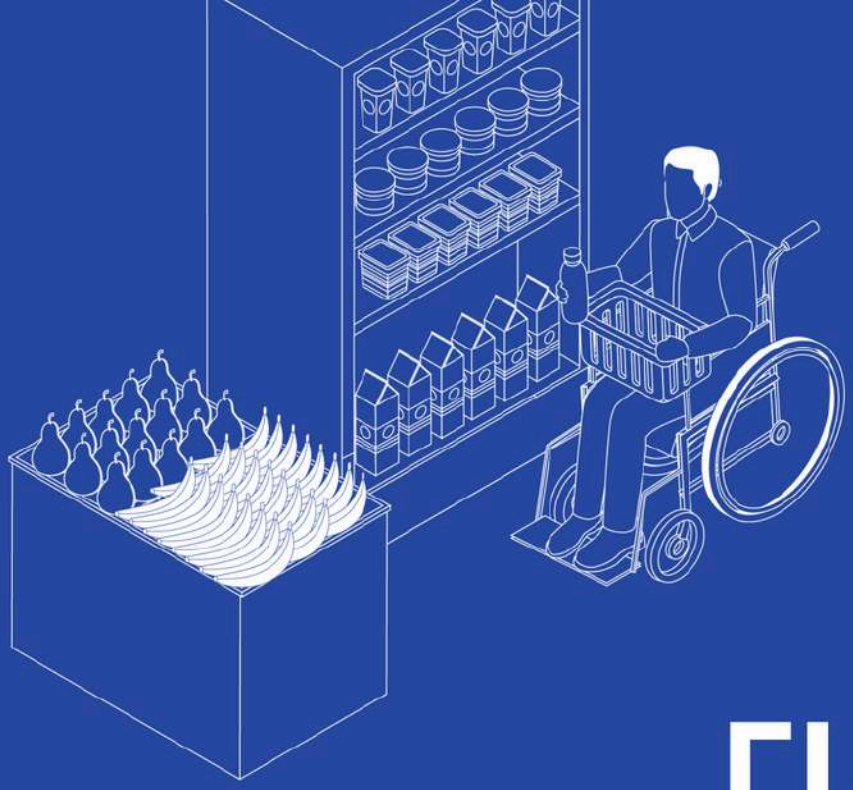

ГІД З БЕЗБАР'ЄРНОСТІ №3

СУПЕРМАРКЕТИ
МАГАЗИНИ
АПТЕКИ

Polish aid
MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF DENMARK
SLOVENIA AID & PARTNERSHIPS
Міністерство цифрової трансформації України
МІНІСТЕРСТВО ВІДНОВЛЕННЯ
ULEAD З ЄВРОПОЮ
RMTeam International
TECHNOLOGY OF PROGRESS

Зміст

Словник термінів с.3

Вступ с.4

Для кого особливо важлива безбар'єрність та доступність? с.6

Державні будівельні норми, які використовувались при підготовці Гіду с.7

Як ефективно перевіряти об'єкти на безбар'єрність та доступність? с.7

Що робити з результатами моніторингу? с.9

Супермаркет с.10

Прилегла територія с. 13
Парковка с. 15
Вхідна група с. 17
Торгова частина і каса с. 21
Туалет с. 24
Навігація та орієнтування с. 27

Аптека с.44

Прилегла територія с. 47
Вхідна група с. 49
Торгова частина і каса с. 53

Магазин с.29

Прилегла територія с. 32
Вхідна група с. 34
Торгова частина і каса с. 38
Навігація та орієнтування с. 42

Словник термінів

Безбар’єрність

— загальний підхід для забезпечення безперешкодного доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності.

Гендерна рівність

— рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Доступність

— забезпечення рівного доступу всім групам населення до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв’язку, інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об’єктів та послуг, як у міських, так і в сільських районах.

Об’єкти фізичного оточення

— будівлі і споруди, об’єкти благоустрою та транспортної інфраструктури.

Стала мобільність

— організація переміщення людей, що знижує рівень впливу на навколишнє середовище і передбачає розвиток інтегрованої системи громадського транспорту, мережі пішохідних та велосипедних шляхів.

Універсальний дизайн

— дизайн об’єктів фізичного оточення, програм та послуг, максимально придатний для використання всіма групами населення без необхідності додаткової адаптації чи спеціального дизайну. Універсальний дизайн не виключає допоміжних пристроїв для конкретних груп осіб з інвалідністю, де це необхідно.

[Термінологія запозичена відповідно до Національної стратегії із створення безбар’єрного простору в Україні на період до 2030 року]

Вступ

Візія Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року полягає у забезпеченні доступності усіх об'єктів фізичного оточення для всіх соціальних груп незалежно від віку, стану здоров'я, інвалідності, майнового стану чи місця проживання. Проте, на сьогодні більшість об'єктів не є достатньо адаптованими для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп.

Серед основних проблем – відсутність ефективної системи моніторингу та контролю у сфері доступності. Недостатня кількість актуальних статистичних даних ускладнює розробку державної політики, а відсутність незалежного моніторингу залишає суспільство недостатньо обізнаним про реальний стан безбар'єрності. Також немає чіткого механізму контролю за створенням підприємствами та організаціями умов для безперешкодного доступу.

Безбар'єрність напряму пов'язана з принципами доброчесності та прозорості, адже створення доступного середовища є не лише питанням інфраструктурних рішень, а й забезпеченням справедливого розподілу ресурсів і рівних можливостей для всіх громадян, особливо для маломобільних груп населення. Громадський контроль та моніторинг у цій сфері виступає важливим елементом, оскільки прозора та відкрита комунікація бізнесу, влади та громадськості, а також реорганізація та адаптація простору сприяє підвищенню відповідальності перед суспільством.

Органи державної влади та місцевого самоврядування відіграють ключову роль у дотриманні принципів універсального дизайну та доступності, встановлюючи відповідні механізми контролю та реагуючи на порушення. Вони також зобов'язані розглядати скарги, включно зі зверненнями від громадських організацій. Наприклад, Директива (ЄС) 2019/882 зобов'язує країни-члени ЄС забезпечити ефективний контроль за дотриманням вимог доступності та розробити процедури розгляду скарг у чітко визначені строки. Як результат, у багатьох європейських країнах громадськість активно долучається до моніторингу та контролю доступності, навіть у малих населених пунктах.

Важливо згадати українське законодавство, яке зобов'язує власників бізнесу забезпечувати безперешкодний доступ для всіх груп населення. Контроль та моніторинг безбар'єрного доступу з боку громадськості слугує додатковим інструментом, що доповнюватиме роботу владних органів та сприятиме залученню громади до процесів прийняття рішень.

Забезпечення безбар'єрного доступу не повинно розглядатися як формальність або другорядне питання, адже це питання дотримання основоположних прав людини. Ігнорування таких норм може створити умови для корупційних ризиків та зловживань. Тому всі учасники процесу — від місцевих органів влади до підрядників та громадських організацій — мають діяти згідно з принципами нульової толерантності до корупції, доброчесності та прозорості.

Активна участь громадськості у контролі доступності не лише посилює прозорість, але й створює більш інклюзивне середовище, яке враховує потреби всіх груп населення. Це залучення дозволяє швидко виявляти проблеми, оперативно на них реагувати та запобігати порушенням, сприяючи сталому розвитку і довірі до процесів відновлення.

Рівність можливостей

Особистий досвід маломобільних груп населення свідчить, що недостатній простір для маневрування та бар'єри під час пересування не тільки створюють неприємний досвід, але й значно обмежують їхню незалежність та принижують гідність. Необхідність додаткової допомоги для подолання цих перешкод показує розрив між доступністю та реальністю. Це підкреслює важливість врахування доступності при проєктуванні громадських місць, зокрема в супермаркетах, магазинах та аптеках.

Безбар'єрність у комерційних приміщеннях, зокрема у таких як супермаркети, магазини та аптеки, є важливою для забезпечення рівних можливостей для всіх людей, включаючи маломобільні групи населення. Доступний простір для кожного дає змогу людям з інвалідністю, літнім людям та батькам з дитячими візками зручно та безпечно користуватися широким спектром послуг.

Яке вирішення проблеми?

Завдяки систематизації та пріоритезації національних і міжнародних стандартів, цей Гід надає можливість у зручний та зрозумілий спосіб проводити моніторинг доступності супермаркетів, магазинів та аптек без спеціальної освіти чи кваліфікації, що робить його корисним інструментом для широкого кола громадськості.

Для кого особливо важлива безбар’єрність та доступність?

Маломобільні групи населення — це категорія людей, які через фізичні, вікові, чи інші обмеження мають труднощі з пересуванням, використанням інфраструктури та доступом до різних видів послуг. До цієї категорії належать:

1 Особи з інвалідністю

— люди, які мають обмежені можливості руху, зору, слуху або інші фізичні обмеження.

2 Літні люди

— особи похилого віку, для яких характерні природні вікові зміни в організмі, що ускладнюють пересування та орієнтацію.

3 Вагітні жінки

— особи, для яких під час вагітності може бути складним пересування, особливо на пізніх термінах.

4 Дорослі з маленькими дітьми

— зокрема ті, хто пересувається з дитячими візками.

5 Люди з тимчасовими травмами або хронічними захворюваннями

— особи, що мають переломи або хронічні захворювання, через які тимчасово не можуть вільно пересуватися.

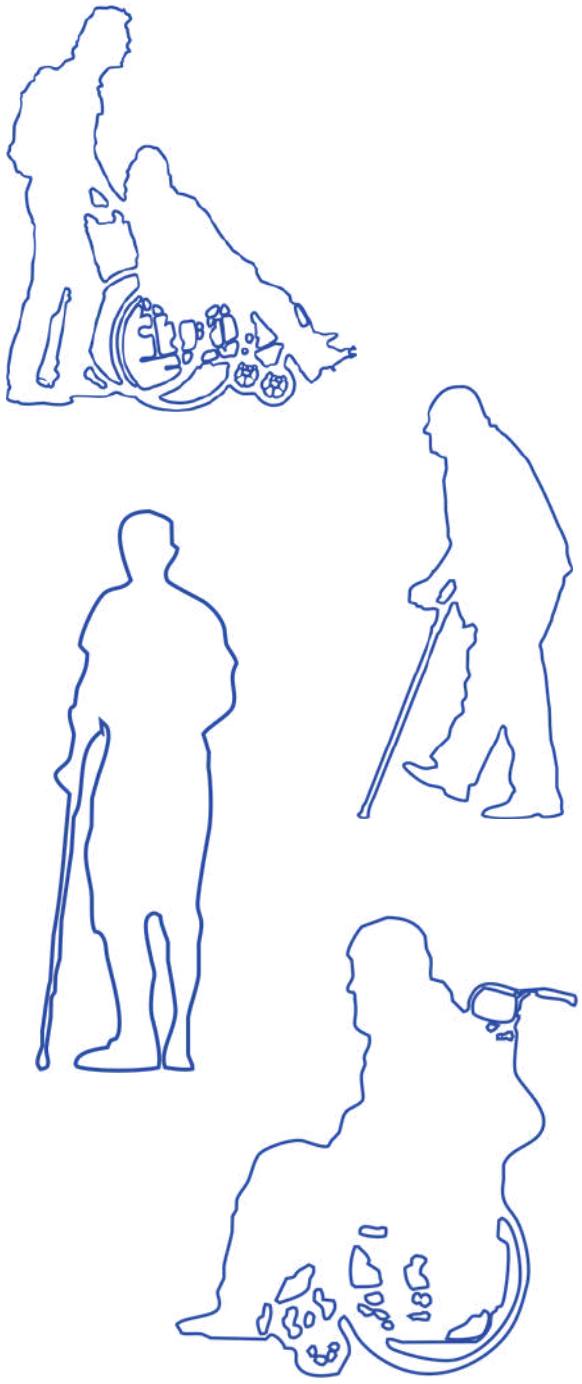

Державні будівельні норми, які використовувались при підготовці Гіду:

ДБН В.2.2-23:2009 “Підприємства торгівлі. Зі зміною №1”

ДБН В.2.2-40:2018 “Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1”

ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій”

ДБН В.2.2-10:2022 "Заклади охорони здоров'я. Основні положення"

ДБН В.2.3-5:2018 "Вулиці та дороги населених пунктів. Зі зміною №1”

ДСТУ Б ISO 21542:2013 Будинки і споруди. Доступність і зручність використання побудованого життєвого середовища (ISO 21542:2011, IDT)

Під час проведення моніторингу важливо пам’ятати про свої права та обов’язки, гарантовані законами України та іншими нормативно-правовими актами:

1. Конституція України
2. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю
3. Директива (ЄС) 2019/882 від 17 квітня 2019 року
4. Закон України “Про доступ до публічної інформації”
5. Закон України “Про звернення громадян”
6. Закон України “Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні”
7. Закон України “Про регулювання містобудівної діяльності”
8. Закон України “Про будівельні норми”
9. Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні

Як ефективно перевіряти об'єкти на безбар'єрність та доступність?

Під час проведення моніторингу часто доводиться спілкуватися з охоронцями, адміністрацією та власниками закладів, тому важливою є:

Ввічливість і тактовність

важливо вести розмову коректно, з повагою до співрозмовника, незалежно від їхньої позиції чи реакції.

Професіоналізм

чітко аргументувати свої спостереження на основі стандартів і нормативних вимог, уникаючи особистих емоцій або суб'єктивних оцінок.

Прозорість

відкритість у спілкуванні, надання чіткої і достовірної інформації про цілі моніторингу, результати оцінки та рекомендації. Важливо вести комунікацію так, щоб кожна сторона розуміла процес і мала доступ до всієї необхідної інформації.

Доброчесність

демонстрація непохитної етичної позиції у процесі моніторингу об`єктів. Це також включає уникнення будь-яких форм маніпуляцій, перекручування фактів чи упереджених суджень, незалежно від обставин чи особистих відносин із зацікавленими сторонами.

Дипломатичність

вміння знаходити компроміси і вирішувати можливі конфлікти або непорозуміння без загострення ситуації.

Чітка комунікація

здатність просто і зрозуміло пояснити мету моніторингу, вимоги до доступності та користь для закладу від їх дотримання.

Наполегливість

здатність спокійно і впевнено відстоювати свою позицію, коли необхідно пояснити важливість безбар'єрності, не зосереджуючись на особистих вигодах.

Соціальна відповідальність

розуміння, що кінцева мета полягає в забезпеченні загального комфорту і рівних можливостей для всіх відвідувачів, а не в задоволенні особистих інтересів.

Нульова толерантність до корупції

принципова позиція, яка передбачає абсолютне неприйняття будь-яких проявів корупційної поведінки.

Що робити з результатами моніторингу?

Проведення моніторингу безбар'єрності - це лише один етап із процесу, на шляху до забезпечення безбар'єрного простору. Не менш важливим є подальше інформування відповідальних осіб та громадськість про результати моніторингу. Це включає:

1 Фіксація результатів

необхідно чітко задокументувати всі спостереження, зазначаючи як позитивні аспекти, так і виявлені порушення або недоліки у доступності об'єкта.

2 Додаткова інформація

при необхідності варто надати запит на отримання додаткової інформації, яка може бути корисною для подальшого моніторингу або співпраці. Це може бути технічна документація, деталі майбутньої реконструкції або інформація про чинні ініціативи, що спрямовані на покращення доступності.

3 Повідомлення про порушення

після виявлення порушень або недоліків щодо забезпечення принципів доступності важливо офіційно повідомити про це як адміністрацію або власників закладу, так і відповідні органи державної влади та місцевого самоврядування, щоб вони могли усвідомити проблему та її вплив на різні групи населення. Окрім цього, слід запропонувати конкретні рекомендації для вирішення виявлених недоліків, грунтуючись на національних та міжнародних стандартах доступності. Це допоможе усім зацікавленим сторонам зрозуміти, які кроки необхідно прийняти для покращення ситуації.

4 Отримання зворотного зв’язку

після повідомлення про порушення та надання рекомендацій важливо отримати зворотній зв'язок від адресатів. Зворотній зв'язок може включати їхні коментарі, уточнення або плани щодо покращення та розв'язання очевидних проблем із безбар'єрністю просторів.

5 Публікація результатів

після проведення моніторингу важливо оприлюднити інформацію про його результати у соціальних мережах, спеціальних виданнях, чи на громадських платформах, зокрема таких як Big Recovery Portal. Це сприятиме підвищенню обізнаності громадян у проблематиці маломобільних груп населення, підвищить їхню увагу до питань безбар’єрності, а також допоможе залучити суспільство, органи влади та власників бізнесу до вирішення проблем доступності.

І. Супермаркети

Супермаркет

— магазин самообслуговування із широким асортиментом продуктів харчування та непродовольчих товарів. Відповідно до положень ДБН, супермаркетами (універсамами) вважаються магазини самообслуговування торговельною площею від 400 м² до 2499 м².

Дотримання державно будівельних норм в супермаркетах не лише забезпечує доступність для всіх груп відвідувачів, а й слугує важливим прикладом та створює позитивні стандарти для інших закладів роздрібної торгівлі, підкреслюючи важливість інклюзивного середовища. Зважаючи на великий обсяг щоденних відвідувачів, дотримання принципів універсального дизайну у супермаркетах, має ще й просвітницьку мету, підвищуючи обізнаність суспільства щодо важливості безбар'єрності в публічних просторах.

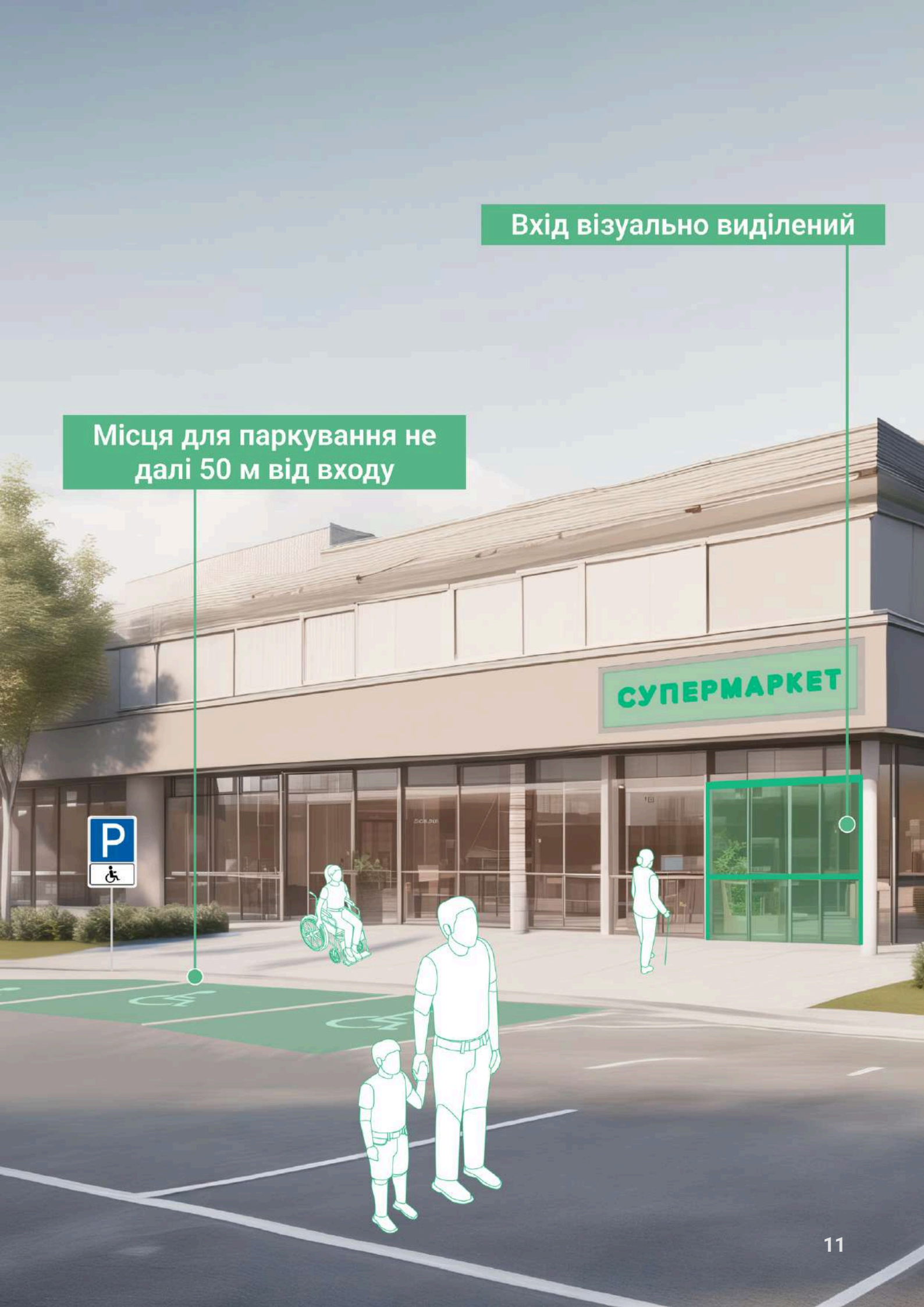
Вхід візуально виділений
Місця для паркування не далі 50 м від входу
СУПЕРМАРКЕТ
P

Чому важлива безбар’єрність супермаркетів?

Дотримання державно будівельних норм в супермаркетах не лише забезпечує доступність для всіх груп відвідувачів, а й слугує важливим прикладом та створює позитивні стандарти для інших закладів роздрібної торгівлі, підкреслюючи важливість інклюзивного середовища.

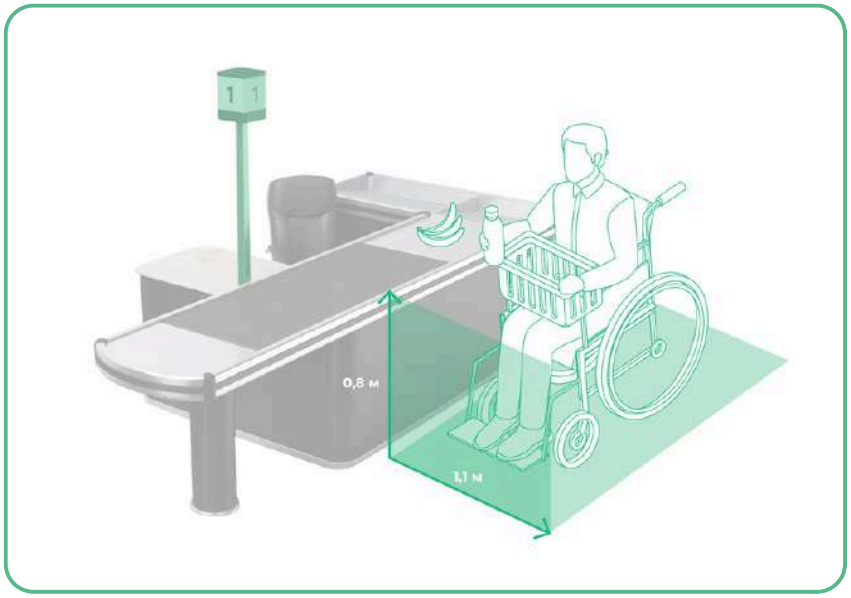

Зважаючи на великий обсяг щоденних відвідувачів, дотримання принципів універсального дизайну у супермаркетах, має ще й просвітницьку мету, підвищуючи обізнаність суспільства щодо важливості безбар'єрності в публічних просторах.

Прилегла територія

Дотримання концепції безбар'єрності прилеглої території супермакетів гарантує зручний та безпечний доступ для людей з інвалідністю, дорослих з дитячими візочками, літніх людей та інших людей, які забезпечують супровід маломобільних груп населення.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Ширина проходів	**1,8 м**	п. 5.1.1 ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів. З зміною №1
Тротуар рівний, а товщина швів не перевищує	**15 мм**	п. 5.1.7 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд.Основні положення. Із зміною №1
Наявне пониження тротуару на переходах	**в нуль**	п. 5.3.6 ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів. Із зміною №1
Наявність тактильної навігації на території		п. 5.1.3 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Покриття пішохідної зони повинно бути рівним і не допускати ковзання у разі намокання		п. 5.1.11 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Пішохідні шляхи організовані окремо від автомобільних шляхів		п. 5.3.7 ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів
Спеціальна попереджувальна тактильна смуга влаштовується перед виходом на проїзну частину перпендикулярно шляху руху	**За довжиною переходу шириною 0,3-0,6 м на відстані не менше ніж за 0,2 м і не більше ніж 0,8 м від краю**	п. 8.2.9 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1 п. 5.3.7 ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів. Із зміною №1
На пішохідних маршрутах забороняється встановлення колон, інформаційних стійок та дорожніх огорож		п. 5.1.10 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Решітки водостоків (лотки, дощоприймачі) розташовані на пішохідних маршрутах повинні мати решітку з чарунками не більше	**15 мм**	п. 5.1.8 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Безперешкодне пересування до будівлі від зовнішніх пішохідних комунікацій, зупинок громадського транспорту, парковочних місць		п. 5.1.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд.Основні положення. Із зміною №1

2 Парковка

Наявність автомобільної парковки та спеціально виділених місць для людей з інвалідністю є важливим для забезпечення мобільності всіх груп населення. За національними нормами, супермаркети площею до 1000 квадратних метрів мають виділяти не менше 15% паркомісць для людей з інвалідністю, а ті, що перевищують 1000 квадратних метрів – не менше 10%, проте в будь-якому випадку не менше одного місця.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Достатня кількість паркомісць для людей з інвалідністю з розрахунку на квадранту площу супермаркету (10% або 15% від загальної кількості, але не менше 1 місця	**за розрахунок (але не менше 1 місця)**	п. 5.4.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Наявність спеціальної розмітки та спеціальних знаків для особистих авто- транспортних засобів людей з інвалідністю		п. 10.8.10 ДБН Б.2.2-12:2019 Планування та забудова територій
Майданчик зупинки для посадки або висадки людей з інвалідністю не далі ніж	**30 м від входу в супермаркет**	п. 5.4.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Місця для паркування транспорту людей з інвалідністю не далі ніж	**50 м від входу в супермаркет**	п. 5.4.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Безперешкодний доступ до тротуару із місця для паркування		п. 5.4.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Ширина зони для паркування автомобіля	**не менше 3,5 м**	п. 5.4.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Довжина зони для паркування автомобіля	**не менше 5 м**	п. 5.4.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Якщо два паркувальних місця мають одну спільну ділянку пересадки - загальна ширина повинна бути	**не менше 6,3 м**	п. 6.3 ДСТУ Б ISO 21542:2013

Вхідна група

Вхідна група супермаркету є ключовим місцем, де стикаються великі потоки людей, тому важливо, щоб вона була безбар'єрною та зручною для всіх. Широкі двері, пандуси, автоматичне відчинення дверей та рівні поверхні допомагають забезпечити комфортний доступ людям з інвалідністю, дорослим із дитячими візочками та літнім людям, збільшуючи прохідність та покращуючи загальний досвід відвідувачів, особливо в години пік.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Якщо ухил землі біля входу в супермаркет перевищує 10% (вверх або вниз), необхідно облаштувати зовнішні сходи та пандус.		
Сходи:		
Зовнішні сходи повинні дублюватися пандусами, а за необхідності — іншими засобами підйому	**за розрахунок (але не менше 1 місця)**	п. 5.2.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Сходи повинні бути рівні, суцільні із шорсткуватою поверхнею		п. 5.2.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Сходи повинні мати з обох боків поручні на висоті	**0,7 м і 0,9 м**	п. 5.2.3 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Ширина маршу сходів загального користування всередині будівлі повинна бути не менше ніж	**1,35 м**	п. 5.2.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Висота підйомів сходинок повинна бути не більше	**0,12 м**	п. 5.2.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Попереджувальні тактильні смуги обов'язково встановлюються паралельно перед початком сходів		п. 8.2.10 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Спеціальні попереджувальні тактильні смуги повинні бути завширшки не менше ніж	**0,3 - 0,6 м**	п. 8.2.9 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Початок попереджувальної тактильної смуги повинна знаходитись не менше ніж до перешкоди	**0,2 м - 0,8 м**	п. 8.2.9 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

Пандус:

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Ухил пандуса до будівлі не повинен перевищувати	**8% (висота/ довжина = 1/12)**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Ширина пандуса для однобічного руху повинна становити	**1,2 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Ширина пандуса для двобічного руху повинна становити	**1,8 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №
Максимальна висота одного підйому не повинна перевищувати	**0,8 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Після кожного підйому повинен бути майданчик глибиною не менше	**1,5 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Наявність поручнів при пандусах або перепаді висот більше ніж	**0,3 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Відкриті пандуси повинні мати двобічну огорожу з поручнями на висоті	**0,7 та 0,9 м**	п. 5.3.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Поверхня пандусу має бути шорсткою (матеріал не ковзкий при намоканні)	**0,2 м - 0,8 м**	п. 5.3.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Двері:		
Двері супермаркету повинні бути автоматичними або легко відкриватися, щоб забезпечити зручний доступ для всіх відвідувачів, включаючи людей з інвалідністю. Не допускається використання дверей, що гойдаються на завісах, та обертових дверей на шляхах руху маломобільних груп населення, оскільки вони можуть ускладнити вхід і створити небезпеку для цих осіб.		
Ширина просвіту дверей приміщень має бути не менше ніж	**0,9 м**	п. 6.1.5 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд.Основні положення. Із зміною №1
Рекомендується наявність дверей з автоматичним відкриванням за допомогою фотоелемента		Рекомендовано іноземним досвідом
У разі відсутності дверей з автоматичним відкриванням, двері для маломобільних груп населення рекомендовано проектувати з автоматичним відчиненням (фотоелемент або вимикач). Вимикач на висоті	**0,75 - 0,8 м та 0,3 м**	п. 6.1.3 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Дверні ручки, дзвіночки і інші пристрої для отримання доступу до місця повинні бути легкі для знаходження, виявлення, охоплення і використання, і повинні приводи тися в дію тільки з одного боку		п. 18.1.12 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Дверна фурнітура повинна бути розташована на висоті	**0,8 - 1,0 м**	п. 18.1.12 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Вхідні пороги не повинні перевищувати	**0,02 м**	Пункт 6.2.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Простір між дверима, які ідуть одні за одними (глибина тамбуру) має бути не менше	**1,8 м**	п. 6.1.7 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Повністю скляні двері мають бути видимими, для цього їх необхідно маркувати контрастною смугою на висоті	**не нижче 1,2 м та і не вище 1.5 м**	п. 6.1.3 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

4 Торгова частина і каса

Організація торгової частини супермаркету є критично важливою, оскільки великий потік людей і численні перешкоди, такі як стелажі, обладнання та виставлені товари, можуть значно вплинути на комфорт і безпеку відвідувачів. Особливо актуальною ця проблема є для людей, які пересуваються на колісному кріслі, адже зона досяжності таких людей у супермаркеті може бути обмежена через сидяче положення, габарити коліс та підніжку.

Щоб забезпечити рівний доступ для всіх відвідувачів супермаркету, принаймні один з контрольних касових постів у торговому залі повинен бути обладнаний згідно з вимогами доступності для осіб з інвалідністю. Це включає в себе наявність зручного доступу для людей, які використовують колісні крісла, спеціальна висота розрахункового прилавка, а також наявність достатнього простору для маневрування.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Ширина між торговельним обладнанням і стінами (або вітринами) не менше ніж	**3,0 м**	Додаток К ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Ширина між паралельно розташованими прилавками або гірками не менше ніж	**2,0 м**	Додаток К ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Усі розміри проходів (крім одностороннього) повинні забезпечувати можливість повного розвороту колісного крісла на	**360° та діаметром 1,5 м**	Додаток Б.6 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Ширина проходу повинна бути не менше	**2,0 м**	Додаток Б.6 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Столи, прилавки, слід розташовувати на висоті, яка не перевищує	**0,8 м від рівня підлоги**	Додаток Б.5 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
У тих торговельних залах, де для покупців передбачені полиці заввишки більше 0,9 м, слід забезпечувати додаткові полиці чи частину основного прилавка зниженої (зменшеної) висоти	**від 0,7 м до 0,8 м від підлоги**	Додаток Б.7 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Торговельне обладнання повинно забезпечувати доступність вибору товару усім покупцям		Додаток Б.4 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Комплектація і розміщення обладнання в торговельних залах повинні бути зручно розміщені для всіх маломобільних груп населення		п. 7.2.20 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Полиці асортименту основних груп товарів повинні бути доступні на висоті	**не вище 1,4 м та не нижче 0,4 метра**	Рекомендовано іноземним досвідом

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Максимальна глибина полиць (у разі під'їзду впритул) повинна бути не більше	**0,5 м**	Додаток Б.5 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Обладнання для важення, сортування продуктів повинно бути на висоті, яка не перевищує	**0,8 м від рівня підлоги**	Рекомендовано іноземним досвідом
Різні пристрої, що використовуються в магазинах для переміщення візків з товарами, не повинні створювати перешкод для руху осіб з інвалідністю на кріслі колісному		Додаток Б.9 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Рекомендується, окрім звичайних візків для продуктів, забезпечити наявність спеціально пристосованих візків для людей з інвалідністю		Рекомендовано іноземним досвідом
Відстань між касами має бути не менше 1 м. Як мінімум одна каса має бути обладнана згідно з вимогами доступності для осіб з інвалідністю. Ширина проходу такого вузла розрахунку повинна бути	**не менше 1,1 м**	Додаток Б.8 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Робоче місце касира повинно бути облаштоване так, щоб люди, які пересуваються на кріслі колісному, могли чітко його бачити і чути. Це включає правильне розташування каси на зручній висоті та забезпечення вільного огляду й аудіоконтакту		Рекомендовано іноземним досвідом
Розрахункові площини касових кабін (місць реєстраторів розрахункових операцій) слід розташовувати на висоті, яка не перевищує	**0,8 м від рівня підлоги**	Додаток Б.5 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1

Туалети

У великих супермаркетах із площею понад 2500 м² потрібно облаштовувати громадські туалети для відвідувачів, розраховані на кількість санітарних приладів із розрахунку один на кожні 600 м², але не менше чотирьох туалетів на супермаркет. Туалети мають бути доступні для всіх відвідувачів, включаючи маломобільні групи населення, які пересуваються на кріслах колісних, милицях тощо.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
У громадських туалетах слід передбачати ширину та глибину кабіни не менше ніж	**0,8 м та 1,2 м**	п. 6.4.5 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Зі зміною №1
У громадських туалетах слід передбачити не менше однієї кабіни з поручнями, розташованими по бокових сторонах, для осіб з інвалідністю, що використовують для пересування милиці та інші пристосування		п. 6.4.5 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Зі зміною №1
У громадських туалетах слід передбачити не менше одного пісуара на висоті не більше	**0,4 м**	п. 6.4.5 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Зі зміною №1
У туалетах загального користування (окремо для чоловіків і жінок) слід передбачити універсальну кабіну з можливістю заїзду і маневрування в ній осіб з інвалідністю, які пересуваються кріслом колісним		п. 11.5 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Універсальна кабіна для осіб з інвалідністю повинна бути за шириною та глибиною не менше	**1,65 м та 1,8 м**	п. 6.4.5 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Зі зміною №1
Для можливості маневру людини на кріслі колісному в приміщенні має бути вільний простір діаметром щонайменше	**1,5 м**	п. 6.2.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Сидіння унітаза має розміщуватися на висоті	**0,4 м - 0,48 м**	п. 26.6 ДСТУ Б ISO 21542:2013
З одного боку унітаза слід передбачити вільний простір розміром	**0,9 м х 1,5 м**	п. 26.3 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Зі сторони, де можна пересісти з крісла колісного на унітаз, має бути відкидний поручень на висоті	**0,8 м**	п. 26.9 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Поручень повинен розташовуватися на відстані від центру унітаза	**0,3 м - 0,35 м**	п. 26.9 ДСТУ Б ISO 21542:2013

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Під умивальником має бути вільний простір висотою	**0,7 м**	п. 11.6 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Верхній рівень умивальника має бути на рівні	**0,8 м - 0,83 м**	п. 11.6 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Нижній край дзеркала повинен розташовуватися на максимальній висоті від підлоги	**0,9 м**	п. 26.12 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Біля умивальника варто передбачити простір збоку, щоб туди можна було поставити особисті речі, розміром	**0,3 м х 0,4 м**	п. 26.12 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Відкидні поручні в зоні умивальника рекомендовано розташовувати з обох боків від умивальника, щоб людина мала можливість спертися на один із них		Рекомендовано іноземним досвідом
Крани змішувачів і санітайзери мають бути переважно важільного типу керування		п. 11.10 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення.Із зміною №1
Дозатори мила, тримачі туалетного паперу та сушки для рук слід розташовувати на зручній висоті	**0,9 м - 1,1 м**	п. 26.9 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Гачки слід передбачити на стіні, а також біля унітаза на висоті	**1,05 м, 1,4 м**	п. 26.16 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Двері повинні відчинятися назовні та мати ширину прорізу не менше	**0,9 м**	п. 11.6 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
На внутрішньому боці дверей повинна бути горизонтальна ручка завширшки	**0,8 м**	п. 11.6 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Додатково має бути дитяча накладка на унітаз і дитячі сходинки		Рекомендовано іноземним досвідом
Площа приміщення зі сповивальним столиком повинна бути	**6 м²-9 м²**	п. 11.8 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

Навігація та орієнтування

Щоб покращити орієнтацію і привернути увагу покупців із порушеним зором, варто використовувати світлові покажчики, табло, піктограми та контрастні кольори в оформленні інтер'єру. Це зробить пересування по торговельній залі зручнішим і допоможе людям легше знаходити потрібні зони та товари.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Наявність чітких та зрозумілих покажчиків руху та піктограм в межах торгового залу та зовні, таких як позначення продовольчих відділів, каси та виходу		Рекомендовано іноземним досвідом
Маркуванню кольором підлягає обладнання та елементи, що знаходяться на шляхах руху, в тому числі прозорі стіни, прозорі розсувні двері, турнікети, навісні об'єкти, продуктові острівці тощо		п. 8.4.2.5 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
При контрастному маркуванні рекомендовано використовувати рекламну, інформаційну, довідкову інформацію для сприйняття її особами з порушенням зору		п. 8.4.2.6 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
При використанні тексту у контрастному маркуванні важливо забезпечити чіткий контраст між кольором фону та шрифту		п. 8.4.2.6 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Для контрастного маркування рекомендується застосовувати не більше двох кольорів для чіткості і уникнення перевантаження візуальних елементів, а також мінімізувати кількість тексту		п. 8.4.2.6 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Якщо верхня частина відповідного елемента (певної конструкції, реклами тощо) знаходиться на висоті до двох метрів, на неї також наноситься попереджувальна контрастна смуга		п. 8.4.2.5 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
У разі розташування операційного вікна на рівні скляного фасаду, то попереджувальна смуга наноситься по периметру вікна		п. 8.4.2.5 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Відстань від тексту до початку або закінчення фонової поверхні, зверху та знизу, повинна становити не менше	**0,05 м**	п. 8.4.2.6 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

II. Магазини

Магазин (крамниця)

– це торговельний об’єкт роздрібної торгівлі, призначений для продажу товарів кінцевим споживачам. Магазини відрізняються за локацією, асортиментом, розміром і форматом обслуговування, що впливає на їх доступність.

Існують різні види магазинів, зокрема самообслуговуючі та ті, де обслуговування здійснюється персоналом. В основу цього Гіду покладено найбільш універсальні проблеми, з якими маломобільні групи населення можуть зустрічатись у різних типах магазинів.

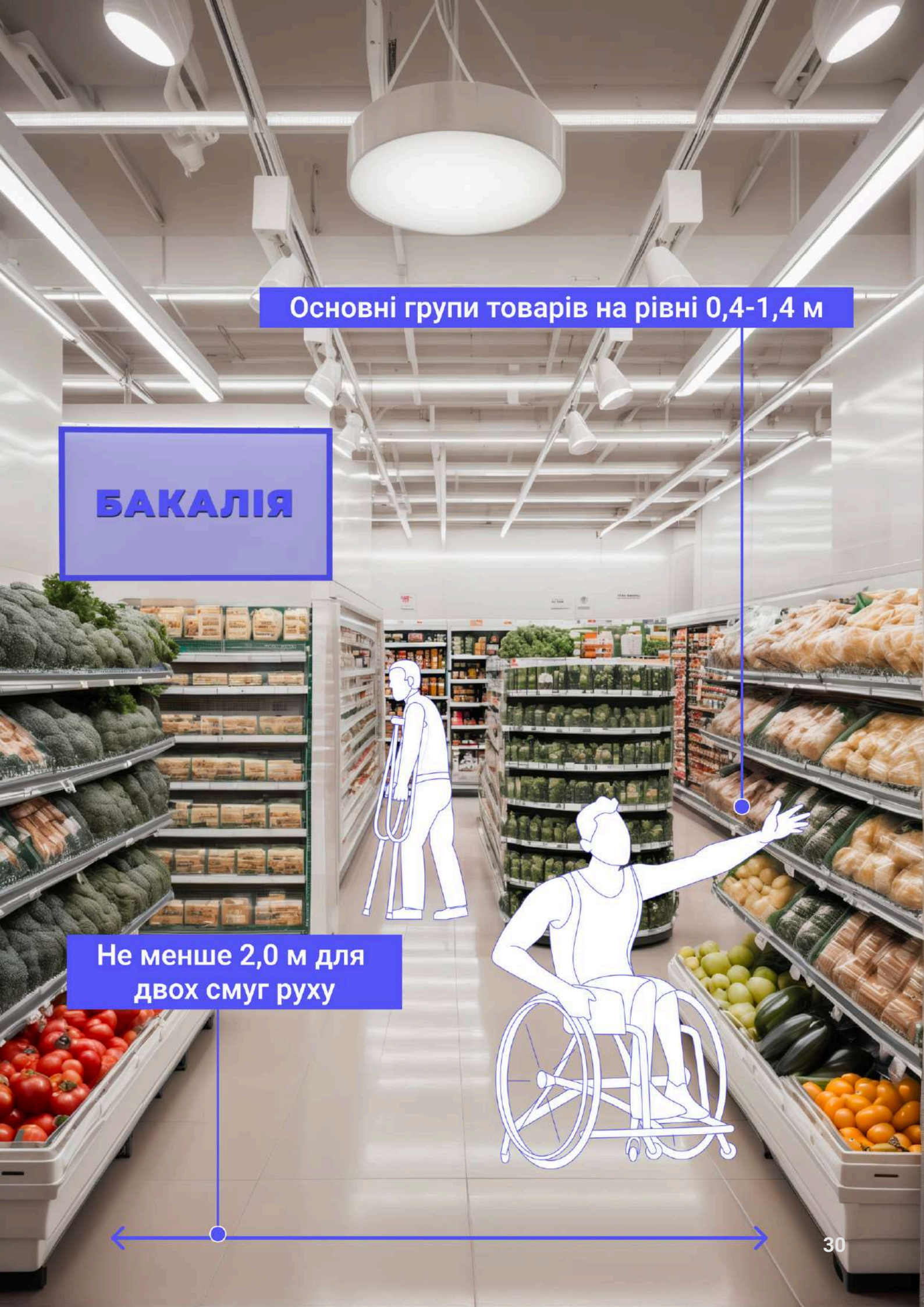
Основні групи товарів на рівні 0,4-1,4 м
БАКАЛІЯ
Не менше 2,0 м для двох смуг руху

Чому важлива безбар’єрність магазинів?

Дотримання державних будівельних норм у магазинах не лише гарантує доступність для всіх категорій покупців, а й слугує важливим прикладом для створення інклюзивного середовища в роздрібній торгівлі. Магазини, як ключові елементи міської інфраструктури, мають великий вплив на повсякденне життя громадян.

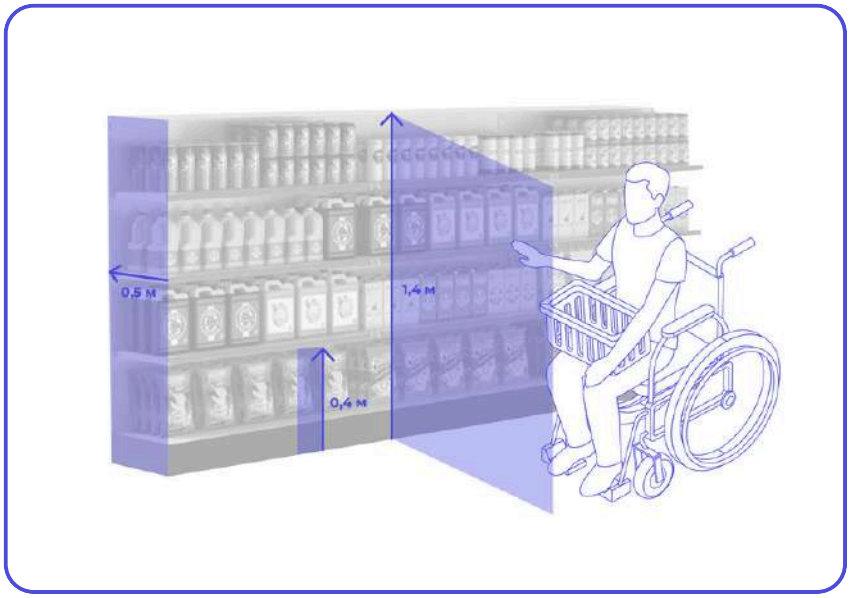

Впровадження принципів універсального дизайну не лише сприяє зручності для всіх, але й підвищує обізнаність суспільства про необхідність безбар'єрності у громадських просторах, встановлюючи позитивні стандарти для інших закладів.

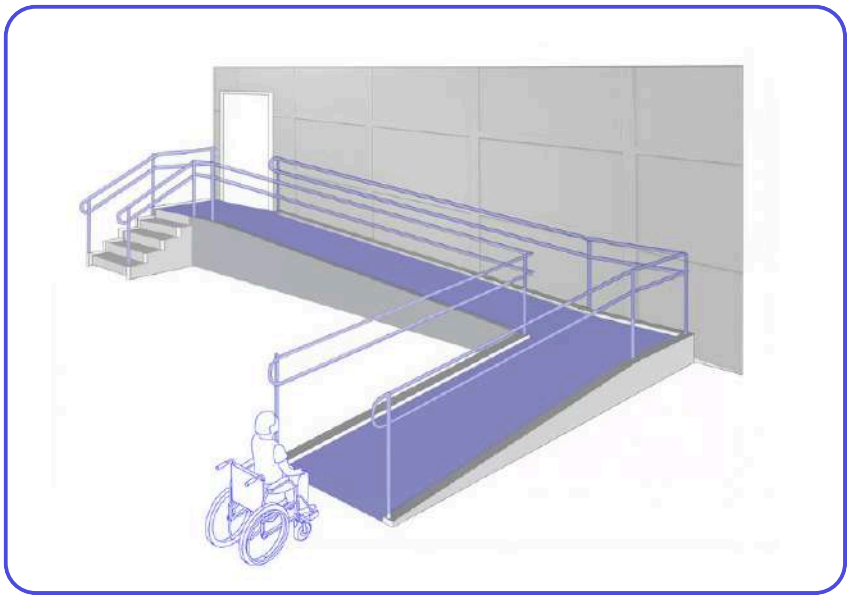

Прилегла територія

Доступність прилеглої території є важливою, оскільки магазини часто знаходяться в пішохідних зонах з великим потоком людей. На шляху можуть виникати численні перешкоди, такі як банкомати, вендінгові апарати, рекламні конструкції та інші об'єкти, які можуть ускладнювати пересування.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Ширина тротуару	**1,8 м**	п. 5.1.1 ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів. Із зміною №1
Тротуар рівний, а товщина швів не перевищує	**15 мм**	п. 5.1.7 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд.Основні положення. Із зміною №1
Наявне пониження тротуару на переходах	**в нуль**	п. 5.3.6 ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів. Із зміною №1
Покриття пішохідної зони повинно бути рівним і не допускати ковзання у разі намокання		п. 5.1.11 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Пішохідні шляхи організовані окремо від автомобільних шляхів		п. 5.3.7 ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів
Спеціальна попереджувальна тактильна смуга влаштовується перед виходом на проїзну частину перпендикулярно шляху руху		п. 5.3.7 ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів. Із зміною №1
Відсутні нависаючі конструкції та об'єкти на транзитних шляхах		Рекомендовано іноземним досвідом
Безперешкодне пересування до будівлі від зовнішніх пішохідних комунікацій, зупинок громадського транспорту, паркувальних місць		п. 5.1.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Пристрої та обладнання (кавові апарати, банкомати, інформаційні щити тощо), встановлені на стінах будівель або на окремих конструкціях, не повинні зменшувати простір для проходу чи проїзду та маневрування людей на кріслі колісному		п. 5.5.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

2 Вхідна група

Доступність вхідної групи магазину часто ускладнюється не тільки обмеженим простором і постійним потоком людей, але й розміщеними біля входу візками для покупок, палетами з товаром або комірками для особистих речей. Це створює додаткові перешкоди, які ускладнюють прохід для людей на кріслах колісних, з дитячими візками чи людей маломобільних груп населення.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Якщо ухил землі біля входу в магазин перевищує 10% (вверх або вниз), необхідно облаштувати зовнішні сходи та пандус.		
Сходи:		
Зовнішні сходи повинні дублюватися пандусами, а за необхідності — іншими засобами підйому		п. 5.2.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Сходи повинні бути рівні, суцільні із шорсткуватою поверхнею		п. 5.2.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Сходи повинні мати з обох боків поручні на висоті	**0,7 м і 0,9 м**	п. 5.2.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Ширина маршу сходів загального користування всередині будівлі повинна бути не менше ніж	**1,35 м**	п. 6.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Висота підйомів сходинок повинна бути не більше	**0,12 м**	п. 5.2.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Попереджувальні тактильні смуги обов'язково встановлюються паралельно перед початком сходів		п. 8.2.10 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Спеціальні попереджувальні тактильні смуги повинні бути завширшки не менше ніж	**0,3 - 0,6 м**	п. 8.2.9 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Початок попереджувальної тактильної смуги повинна знаходитись не менше ніж за 0,2 м і не більше ніж 0,8 м до перешкоди	**0,2 м - 0,8 м**	п. 8.2.9 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

Пандус:

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Ухил пандуса до будівлі не повинен перевищувати	**8% (висота/ довжина = 1/12)**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Ширина пандуса для однобічного руху повинна становити	**1,2 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Ширина пандуса для двобічного руху повинна становити	**1,8 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №
Максимальна висота одного підйому не повинна перевищувати	**0,8 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Після кожного підйому повинен бути майданчик глибиною не менше	**1,5 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Наявність поручнів при пандусах або перепаді висот більше ніж	**0,3 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Відкриті пандуси повинні мати двобічну огорожу з поручнями на висоті	**0,7 та 0,9 м**	п. 5.3.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Поверхня пандусу має бути шорсткою (матеріал не ковзкий при намоканні)	**0,2 м - 0,8 м**	п. 5.3.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Двері:		
Двері магазину повинні бути автоматичними або легко відкриватися, щоб забезпечити зручний доступ для всіх відвідувачів, включаючи людей з інвалідністю. Не допускається використання дверей, що гойдаються на завісах, та обертових дверей на шляхах руху маломобільних груп населення, оскільки вони можуть ускладнити вхід і створити небезпеку для цих осіб.		
Ширина просвіту дверей приміщень має бути не менше ніж	**0,9 м**	п. 6.1.5 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд.Основні положення. Із зміною №1
Двері для маломобільних груп населення рекомендовано проектувати з автоматичним відчиненням (фотоелемент або вимикач). Вимикач на висоті	**0,75 - 0,8 м та 0,3 м**	п. 6.1.3 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Дверні ручки, дзвіночки і інші пристрої для отримання доступу до місця повинні бути легкі для знаходження, виявлення, охоплення і використання, і повинні приводитися в дію тільки з одного боку		п. 18.1.12 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Дверна фурнітура повинна бути розташована на висоті	**0,8 - 1,0 м**	п. 18.1.12 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Вхідні пороги не повинні перевищувати	**0,02 м**	Пункт 6.2.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Простір між дверима, які ідуть одні за одними (глибина тамбуру) має бути не менше	**1,8 м**	п. 6.1.7 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Повністю скляні двері мають бути видимими, для цього їх необхідно маркувати контрастною смугою на висоті	**не нижче 1,2 м та і не вище 1.5 м**	п. 6.1.3 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

4 Торгова частина і каса

У торгових залах магазинів зазвичай значно менше простору, ніж у супермаркетах, а мінімальна відстань між прилавками створює додаткові труднощі для маломобільних груп населення. Перешкоди на шляху, такі як стелажі, рекламні стенди, відсутність візуальних і тактильних позначок роблять пересування в магазині дуже складним і незручним для маломобільних груп населення.

У магазинах часто бракує достатньої кількості кас для швидкого обслуговування покупців, що призводить до черг і скупчення великої кількості людей в обмеженому просторі. Крім того, касові прилавки часто захаращені дрібними товарами, а рівень кас може бути занадто високим і недоступним для людей на кріслах колісних. Також, недостатня кількість простору для маневрування створює додаткові труднощі для маломобільних відвідувачів.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Ширина між торговельним обладнанням і стінами (або вітринами) не менше ніж	**3,0 м**	Додаток К ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Ширина між паралельно розташованими прилавками або гірками не менше ніж	**2,0 м**	Додаток К ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Усі розміри проходів (крім одностороннього) повинні забезпечувати можливість повного розвороту колісного крісла на	**360° та діаметром 1,5 м**	Додаток Б.6 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
У разі організації двох смуг руху ширина проходу повинна бути не менше	**2,0 м**	Додаток Б.6 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Столи, прилавки, слід розташовувати на висоті, яка не перевищує	**0,8 м від рівня підлоги**	Додаток Б.4 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
У тих торговельних залах, де для покупців передбачені полиці заввишки більше 0,9 м, слід забезпечувати додаткові полиці чи частину основного прилавка зниженої (зменшеної) висоти	**від 0,7 м до 0,8 м від підлоги**	Додаток Б.7 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Торговельне обладнання повинно забезпечувати доступність вибору товару усім покупцям		Додаток Б.3 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Комплектація і розміщення обладнання в торговельних залах повинні бути зручно розміщені для всіх маломобільних груп населення		п. 7.2.20 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Полиці асортименту основних груп товарів повинні бути доступні на висоті	**не вище 1,4 м та не нижче 0,4 метра**	Рекомендовано іноземним досвідом

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Максимальна глибина полиць (у разі під'їзду впритул) повинна бути не більше	**0,5 м**	Додаток Б.5 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Обладнання для важення, сортування продуктів повинно бути на висоті, яка не перевищує	**0,8 м від рівня підлоги**	Рекомендовано іноземним досвідом
Різні пристрої, що використовуються в магазинах для переміщення візків з товарами, не повинні створювати перешкод для руху осіб з інвалідністю на кріслі колісному		Додаток Б.9 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Рекомендується, окрім звичайних візків для продуктів, забезпечити наявність спеціально пристосованих візків для людей з інвалідністю		Рекомендовано іноземним досвідом
Відстань між касами має бути не менше 1 м. Як мінімум одна каса має бути обладнана згідно з вимогами доступності для осіб з інвалідністю. Ширина проходу такого вузла розрахунку повинна бути	**не менше 1,1 м**	Додаток Б.8 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Робоче місце касира повинно бути облаштоване так, щоб люди, які пересуваються на кріслі колісному, могли чітко його бачити і чути. Це включає правильне розташування каси на зручній висоті та забезпечення вільного огляду й аудіоконтакту		Рекомендовано іноземним досвідом
Розрахункові площини касових кабін (місць реєстраторів розрахункових операцій) слід розташовувати на висоті, яка не перевищує	**0,8 м від рівня підлоги**	Додаток Б.5 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Ширина проходу між касою та паралельно встановленою гіркою або торговим прилавком тощо не повинна бути менша ніж	**3,0 м**	Додаток К ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Прилавки та касові стійки повинні бути чітко визначені, щоб вони легко відрізнялися від інших елементів магазину (прилавки, гірки, обладнання тощо)		п. 19.2 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Прилавки, столи та інше обладнання повинні бути доступними для маломобільних груп населення з обох сторін. Вільний простір маневру становить принаймні	**1,5 м**	п. 19.3 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Рекомендується, щоб передня частина касового вузла зі сторони відвідувача була прямокутної форми та забезпечувала вільне маневрування на площі не менше	**1,8 м**	п. 19.3 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Біля касових вузлів слід забезпечити простір для зручного пакування товарів для маломобільних груп, зокрема для людей на милицях та кріслах колісних		Рекомендовано іноземним досвідом

5 Навігація

Навігація в магазинах площею 200-400 м² є важливою, оскільки товарні групи часто розташовані в нелогічному порядку для покупців. Для людей з порушеним зором особливо важливо чітко знати, де знаходяться різні відділи магазину, щоб вони могли без труднощів знайти потрібні товари. Зручні покажчики і зрозуміла організація простору можуть значно полегшити перебування в магазині для маломобільних груп населення.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Наявність чітких та зрозумілих покажчиків руху та піктограм в межах торгового залу та зовні, таких як позначення продовольчих відділів, каси та виходу		Рекомендовано іноземним досвідом
Маркуванню кольором підлягає обладнання та елементи, що знаходяться на шляхах руху, в тому числі прозорі стіни, прозорі розсувні двері, турнікети, навісні об'єкти, продуктові острівці тощо		п. 8.4.2.5 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
При контрастному маркуванні рекомендовано використовувати рекламну, інформаційну, довідкову інформацію для сприйняття її особами з порушенням зору		п. 8.4.2.6 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
При використанні тексту у контрастному маркуванні важливо забезпечити чіткий контраст між кольором фону та шрифту		п. 8.4.2.6 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Для контрастного маркування рекомендується застосовувати не більше двох кольорів для чіткості і уникнення перевантаження візуальних елементів, а також мінімізувати кількість тексту		п. 8.4.2.6 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Якщо верхня частина відповідного елемента знаходиться на висоті до двох метрів, на неї також наноситься попереджувальна контрастна смуга		п. 8.4.2.5 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
У разі розташування операційного вікна на рівні скляного фасаду, то попереджувальна смуга наноситься по периметру вікна		п. 8.4.2.5 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Відстань від тексту до початку або закінчення фонової поверхні, зверху та знизу, повинна становити не менше	**0,05 м**	п. 8.4.2.6 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

III. Аптеки

Аптека

— це торговельний заклад, який займається продажем лікарських засобів, медичних виробів та інших товарів, пов'язаних зі здоров'ям. Дотримання вимог безбар'єрності є особливо важливим для людей з інвалідністю, літніх людей і дорослих з дитячими візочками.

Чітко визначені прилавки
Чистий простір в зоні колін

Чому важлива безбар’єрність аптек?

Дотримання державних будівельних норм в аптеках не лише забезпечує доступність для всіх категорій відвідувачів, включаючи маломобільні групи населення, а й формує приклад для інших закладів сфери обслуговування. Оскільки аптеки відіграють ключову роль у забезпеченні доступу до життєво необхідних ліків та медичних товарів, їх відповідність принципам універсального дизайну є вкрай важливою.

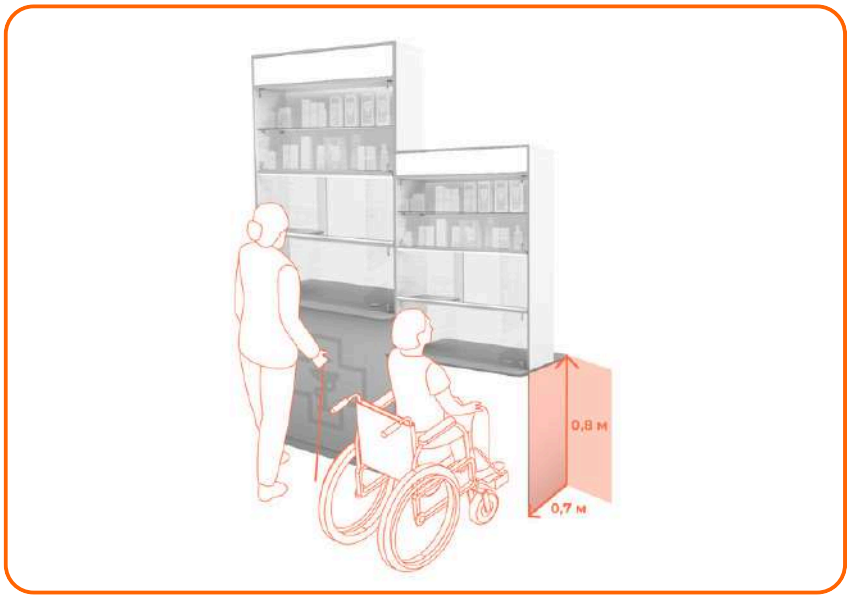

Це не лише підвищує комфорт для всіх відвідувачів, але й сприяє підвищенню обізнаності суспільства щодо необхідності створення безбар'єрного середовища у всіх публічних просторах.

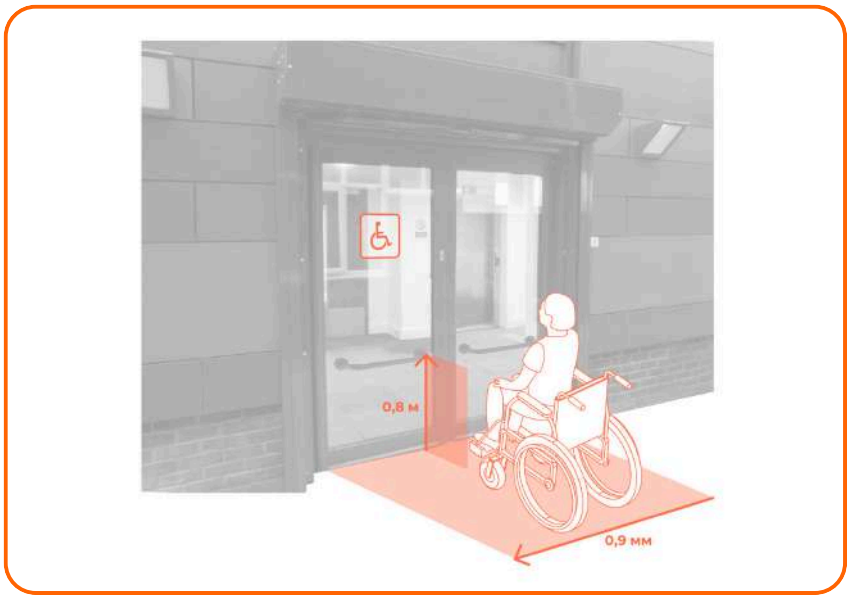

Прилегла територія

Прилегла територія аптек часто знаходиться в густо населених прохідних районах міста, житлових будинках, транспортних розв'язках чи на територіях торгових центрів. Безбар'єрний простір на прилеглій території є однією з ключових аспектів для забезпечення рівного доступу до медикаментів та медичних послуг як для людей похилого віку, дорослих з дитячими візками та інших маломобільних груп населення.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Ширина тротуару	**1,8 м**	п. 5.1.1 ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів. Із зміною №1
Тротуар рівний, а товщина швів не перевищує	**15 мм**	п. 5.1.7 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд.Основні положення. Із зміною №1
Наявне пониження тротуару на переходах	**в нуль**	п. 5.3.6 ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів. Із зміною №1
Покриття пішохідної зони повинно бути рівним і не допускати ковзання у разі намокання		п. 5.1.11 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Пішохідні шляхи організовані окремо від автомобільних шляхів		п. 5.3.7 ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів
Спеціальна попереджувальна тактильна смуга влаштовується перед виходом на проїзну частину перпендикулярно шляху руху		п. 5.3.7 ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів. Із зміною №1
Відсутні нависаючі конструкції та об'єкти на транзитних шляхах		Рекомендовано іноземним досвідом
Безперешкодне пересування до будівлі від зовнішніх пішохідних комунікацій, зупинок громадського транспорту, паркувальних місць		п. 5.1.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Пристрої та обладнання (кавові апарати, банкомати, інформаційні щити тощо), встановлені на стінах будівель або на окремих конструкціях, не повинні зменшувати простір для проходу чи проїзду та маневрування людей на кріслі колісному		п. 5.5.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

2 Вхідна група

Аптечні заклади часто розташовані на перших поверхах житлових будинків, що робить доступність вхідної групи особливо важливою. Пандуси, поручні, ліфти та безбар'єрні підходи стають необхідними елементами, що можуть забезпечити легкий доступ до приміщення широкому колу споживачів.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Якщо ухил землі біля входу в аптеку перевищує 10% (вверх або вниз), необхідно облаштувати зовнішні сходи та пандус.		
Сходи:		
Зовнішні сходи повинні дублюватися пандусами, а за необхідності — іншими засобами підйому		п. 5.2.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Сходи повинні бути рівні, суцільні із шорсткуватою поверхнею		п. 5.2.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Сходи повинні мати з обох боків поручні на висоті	**0,7 м і 0,9 м**	п. 5.2.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Ширина маршу сходів загального користування всередині будівлі повинна бути не менше ніж	**1,35 м**	п. 6.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Висота підйомів сходинок повинна бути не більше	**0,12 м**	п. 5.2.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Попереджувальні тактильні смуги обов'язково встановлюються паралельно перед початком сходів		п. 8.2.10 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Спеціальні попереджувальні тактильні смуги повинні бути завширшки не менше ніж	**0,3 - 0,6 м**	п. 8.2.9 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Початок попереджувальної тактильної смуги повинна знаходитись не менше ніж за 0,2 м і не більше ніж 0,8 м до перешкоди	**0,2 м - 0,8 м**	п. 8.2.9 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

Пандус:

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Ухил пандуса до будівлі не повинен перевищувати	**8% (висота/ довжина = 1/12)**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Ширина пандуса для однобічного руху повинна становити	**1,2 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Ширина пандуса для двобічного руху повинна становити	**1,8 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №
Максимальна висота одного підйому не повинна перевищувати	**0,8 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Після кожного підйому повинен бути майданчик глибиною не менше	**1,5 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Наявність поручнів при пандусах або перепаді висот більше ніж	**0,3 м**	п. 5.3.1 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Відкриті пандуси повинні мати двобічну огорожу з поручнями на висоті	**0,7 та 0,9 м**	п. 5.3.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Поверхня пандусу має бути шорсткою (матеріал не ковзкий при намоканні)	**0,2 м - 0,8 м**	п. 5.3.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Двері:		
Двері аптеки повинні бути автоматичними або легко відкриватися, щоб забезпечити зручний доступ для всіх відвідувачів, включаючи людей з інвалідністю. Не допускається використання дверей, що гойдаються на завісах, та обертових дверей на шляхах руху маломобільних груп населення, оскільки вони можуть ускладнити вхід і створити небезпеку для цих осіб.		
Ширина просвіту дверей приміщень має бути не менше ніж	**0,9 м**	п. 6.1.5 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд.Основні положення. Із зміною №1
Двері для маломобільних груп населення рекомендовано проектувати з автоматичним відчиненням (фотоелемент або вимикач). Вимикач на висоті	**0,75 - 0,8 м та 0,3 м**	п. 6.1.3 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Дверні ручки, дзвіночки і інші пристрої для отримання доступу до місця повинні бути легкі для знаходження, виявлення, охоплення і використання, і повинні приводитися в дію тільки з одного боку		п. 18.1.12 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Дверна фурнітура повинна бути розташована на висоті	**0,8 - 1,0 м**	п. 18.1.12 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Вхідні пороги не повинні перевищувати	**0,02 м**	Пункт 6.2.2 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Простір між дверима, які ідуть одні за одними (глибина тамбуру) має бути не менше	**1,8 м**	п. 6.1.7 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Повністю скляні двері мають бути видимими, для цього їх необхідно маркувати контрастною смугою на висоті	**не нижче 1,2 м та і не вище 1.5 м**	п. 6.1.3 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
У разі наявності можливості здійснення замовлення через вікно видачі, таке вікно повинно бути розташоване на зручній висоті для людей, які пересуваються на кріслах колісних. Одночасно слід забезпечити доступ до кнопки виклику та мікрофону на висоті	**між 0,8 м та 1,1 м над рівнем підлоги**	Рекомендовано іноземним досвідом

4 Торгова частина і каса

У торговій частині аптек часто є багато скляних вітрин, що може бути небезпечним для відвідувачів з порушенням зору. Обмежений простір, особливо під час великого скупчення людей, ускладнює маневрування для тих, хто пересувається на кріслах колісних. Тому важливо, щоб аптеки були добре спроектовані і облаштовані для гарантування безпечного і зручного використання всіма групами відвідувачів.

Оскільки вся комунікація в аптеці відбувається на касі з фармацевтом, важливо забезпечити зручність для людей, які користуються милицями або кріслами колісними. Для цього бажано мати каси двох типів — для стоячих і для сидячих відвідувачів. Також необхідно передбачити спеціальне обладнання для посилення звуку, щоб люди з порушенням слуху могли комфортно взаємодіяти з фармацевтом.

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Ширина між торговельним обладнанням і стінами (або вітринами) не менше ніж	**3,0 м**	Додаток К ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Ширина між паралельно розташованими прилавками або гірками не менше ніж	**2,0 м**	Додаток К ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Усі розміри проходів (крім одностороннього) повинні забезпечувати можливість повного розвороту колісного крісла на	**360° та діаметром 1,5 м**	Додаток Б.6 ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Комплектація і розміщення обладнання в торговельних залах повинні бути зручно розміщені для всіх маломобільних груп населення		п. 7.2.20 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Скляні вітрини рекомендовано маркувати контрастними смугами для покращення видимості особам з порушенням зору		Рекомендовано іноземним досвідом
Вільний простір маневру перед касою становить принаймні	**1,5 м**	п. 19.3 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Ширина проходу між касою та паралельно встановленою гіркою або торговим прилавком тощо не повинна бути менша ніж	**3,0 м**	Додаток К ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1

ВИМОГИ	РОЗМІРИ	НОРМИ
Розрахункові площини касових кабін (місць реєстраторів розрахункових операцій) слід розташовувати на висоті, яка не перевищує	**0,8 м від рівня підлоги**	Додаток К ДБН В.2.2-23:2009 Підприємства торгівлі. Із зміною №1
Для людей з порушенням опорно-рухового апарату, які стоять, рецепція повинна бути заввишки, а для тих, що сидять	**0,9-1,11 м** **0,74-0,8 м**	п. 7.2.3 ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Із зміною №1
Для прилавку перед касою необхідно забезпечити чистий простір в зоні колін глибиною не менше	**0,7 м**	п. 19.4 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Прилавки та касові стійки повинні бути чітко визначені, щоб вони легко відрізнялися від інших елементів магазину (прилавки, гірки, обладнання тощо)		п. 19.2 ДСТУ Б ISO 21542:2013
Там, де стійка каси має скло, його варто чітко промаркувати за контуром контрастною смугою або інформацією		Рекомендовано іноземним досвідом
Якщо зону прийняття замовлення або касу відділяє екран безпеки, необхідно використовувати спеціальні пристрої для підсилення звуку, щоб забезпечити належну чутність і зручність спілкування з клієнтами		Рекомендовано іноземним досвідом

Ця публікація була підготовлена за підтримки Європейського Союзу і його держав-членів Німеччини, Польщі, Данії та Словенії. Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю її та не обов'язково відображає позицію Програми «U-LEAD з Європою», Європейського Союзу і його держав-членів Німеччини, Польщі, Данії та Словенії.